

Wnioski Końcowe

Znając zagrożenia łatwiej można ich uniknąć. Pozorne ułatwienia mogą stać się pułapka, za którą ludzkość może zapłacić zbyt wiele – cena przetrwania. Odpowiedzialność ciążąca na tych, którym przyszło żyć w czasach wielkich zmian, jest ogromna. Poświecenia jakich się od nich wymaga, mogą często kolidować z instynktem samozachowawczym. Międzynarodowa współpraca – w sferze polityki, ekonomii, ochrony zdrowia, nauki i wielkich inwestycji – tych, którzy Bada potrafili szczęśliwie przebrnąć przez pułapki historii, jest wielką szansą dla przyszłości cywilizacji ludzkiej na ziemi. Jak tego dokonać i czego się obawiać – to właśnie dyskretnie sugerują nam futurologowie.

Tabela nr 12 pokazuje, jak różnorodnie można zinterpretować tę samą sytuację społeczno-polityczną. Analiza zmian cywilizacyjnych w optyce futurologów prowadzi do wielu zaskakujących a zarazem odmiennych wniosków. Zwolennicy wprowadzenia pełnej demokracji uczestniczącej (Masuda, Maluchna, Toffler i Naisbitt) podkreślają pozytywne strony rozwoju technologii informatycznej i zachęcają do wykorzystania jej dla ogólnoludzkiego dobra w sferze polityki. Zalety rozwoju nauki, szczególnie technik informacyjnych dostrzegają również zwolennicy zachowania istniejących rozwiązań społecznych (Fukuyama, Asimov, Bell). Jednak wielu współczesnych pisarzy i ekonomistów głośno zastanawia się nad skutkami powszechnej informatyzacji. Obawiają się ubezwłasnowolnienia ludzi przez „wszechogarniającą technologię” oraz wzrostu kontroli zachowania społecznych (Lem, Ritzer, Reich, Thurow). Swoją uwagę skoncentrowałam na poglądach tych współczesnych myślicieli, którzy są zwolennikami demokracji uczestniczącej lub proponują równorzędne rozwiązanie narastających dziś konfliktów społeczno-politycznych. Ten kierunek rozważań uważam za najbardziej potrzebny i perspektywiczny.

Wydaje się, że w świecie współczesnym dopiero uważne przestudiowanie i porównanie wszystkich poglądów i opcji pozwoli zrozumieć, w którą stronę zmierza nasza cywilizacja i jakie są jej zagrożenia. Jednak realizacja pewnych postulatów, poruszanych przez futurologów, powinny zostać zrealizowane niezależnie od kierunku rozwoju społeczeństwa ludzkiego. Należą do nich:

- wprowadzenie powszechnej, bezpłatnej edukacji,
- ochrona socjalna ludzi pracy,
- długofalowe, państwowe inwestycje,
- zwiększanie aktywności politycznej obywateli.

Koszty zmian cywilizacyjnych, które społeczeństwo musi ponieść, są niewspółmierne do powszechnego dobrobytu, jaki niesie za sobą nowa cywilizacja. Zagrożenia wynikające z zaniedbań realizowaniu powyższych działań prowadzi do bezrobocia, głębokiej frustracji społecznej, wzrostu przestępczości i globalnego kryzysu. Wybierać trzeba między myśleniem długo i krótkofalowym, nasz wybór w istotny sposób zmieni przyszłość nie tylko nasza, ale całej cywilizacji ludzkiej.

Tabela nr 12. Systematyzacja analizy scenariuszy rozwoju cywilizacyjnego

Autor	Główne tezy	Postulowany system polityczny	Sposób realizacji postulatów	Podstawowe zagrożenie
Zwolennicy Demokracji Uczestniczącej				
2.1 Masuda Yoneji (1909-1995)	Cywilizacja informacyjna i metody transformacji w jej kierunku	Demokracja uczestnicząca	Głęboka reforma społeczno-polityczna państwa	Powstanie społeczeństwa „kontrolowanego” politycznie, społecznie i ekonomicznie
2.2 McLuhan Marshall (1911-1980)	Nowopowstałe media szansa na stworzenie globalnej wioski	Demokracja uczestnicząca	Wykorzystanie elektronicznych środków przekazu do realizacji celów politycznych i społecznych	Linearne postrzeganie rzeczywistości społeczno-politycznej

2.3 Toffler Alvin (1928-...)	Zderzenie się fal cywilizacyjnych	Demokracja uczestnicząca	Stworzenie struktury umożliwiającej zapanowanie „trzeciej fali” czyli społeczeństwa informacyjnego	Wybranie drogi rozwojowej charakterystycznej dla „drugiej fali” przemysłowej i prymat bezrozumnej „większości”
2.4 Naisbitt John (1929-...)	Trendy kształtujące cywilizacje informacyjna	Demokracja uczestnicząca	Próba pogodzenia ze sobą wszystkich przeciwstawnych sobie trendów cywilizacji informacyjnej	Obniżenie poziomu edukacji, wzrost bezrobocia i dehumanizacja
Zwolennicy Zachowania Istniejących Ustrojów Politycznych				
2.5 Fukuyama Francis (1952-...)	Zakończenie historii ludzkiej i epoka post ludzka	Demokracja liberalna	Ciągła reforma demokracji	Zagrożenie demokracji
2.6 Lem Stanisław (1921-...)	Społeczeństwo ubezwłasnowolnione przez technikę	Demokracja reprezentatywna	Wyzwolenie spod niewoli technologii, które sami tworzymy	Zalanie społeczeństwa ogromem niepotrzebnych informacji i przecenienie roli techniki
2.7 Asimov Isaak (1920-1992)	Możliwość połączenia zaawansowanej techniki z wartościami humanistycznymi	Demokracja reprezentatywna z rządem specjalistów	Rozproszenie ludzkości we wszechświecie przy wykorzystaniu technologii i sztucznej inteligencji	Odrzucenie przez społeczeństwo zdobyczy techniki, groźba wyczerpania się zasobów ziemskich i zamknięcie ludzkości w miastach-fabrykach
Zwolennicy Wprowadzenia Ustroju Konkurencyjnego Do Demokracji Uczestniczącej				
2.8 Bell Daniel (1919-1987)	Prymat wiedzy i globalizacja	Demokracja merytokratyczna	Powstanie ogólnodostępnych systemów edukacji powszechnej i specjalizacja	Nieumiejętne przeprowadzenie reform społecznych
2.9 Ritzer George (1935-...)	McDonaldyzacja świata	Demokracja respektująca wartości humanistyczne	Ochrona indywidualizmu i kultury mniejszości narodowych	Postępujące ubezwłasnowolnienie i ujednoczenie świata
2.10 Reich Robert (1936-...)	Zagrożenie drastycznym rozwarstwieniem społecznym i bezmyślnym nacjonalizmem	Rządy wykształconych, wrażliwych społecznie specjalistów	Wzmoczone wykształcenie zawierające wiedzę ogólna oraz wpajanie wartości ogólnoludzkich	Podział społeczeństwa na elitę (ok.20%) i bezrobotne, nisko wykształcone masy (80%)

2.11 Thurow Lester W. (1938-...)	Powrót nowego średniowiecza	Demokracja „socjalna i opiekuńcza”	Wprowadzenie powszechnej, bezpłatnej edukacji na wszystkich szczeblach oraz długofalowe, państwowe inwestycje	Brak finansowania oświaty i wielkie rozwarstwienie społeczne, aż do upadku cywilizacji ludzkiej
--	--------------------------------	--	---	--

Źródło: praca własna

---

(24) Reich R., Praca narodów: Przygotowanie do kapitalizmu XXI wieku, Toruń 1996; Tales of a New America: The Anxious Liberal's Guide to the Future, Vintage 1988; New Deals: The Crystler Revival and the American System, Viking 1986; TheNext American Frontier, Penguin 1983.

(25) Reich Robert, Praca narodów ..., s. 238.

(26) Reich Robert, Praca narodów ..., s. 239.

(27) Reich Robert, Praca narodów ..., s. 243.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Scenariusze transformacji: ku społeczeństwu informacyjnemu

Przepowiednie to jedna z najstarszych domen ludzkości. Od zarania dziejów ludzkość szukała sposobu na poznanie przyszłości. Szczęśliwi chcieli wiedzieć jak długo taki stan może się utrzymać, nieszczęśliwi poszukiwali pocieszenia i zapewnień o świetlanej przyszłości. Wróżbici istnieli we wszystkich znanych nam kulturach, tak samo sprawiedliwi dla

prostego ludu jak i dla władców. Astronomowie, chińskie ciasteczka, Delfy, królowa Saaba i tarot. Wydawałoby się, że w swej niezmiennej formie zwyczaj te trwać Bada zawsze. Przepowiednie – z natury osnute mgła mistyki i nie wiadomo: godne zaufania i szacunku lub wprost przeciwnie. A jednak niepokorny rozum ludzki zmienia jej znaczenie, doskonali i precyzuje. W rezultacie przepowiednia „zmienia się” w przewidywanie. Kant głęboko wierzył, że istnieją uniwersalne prawa rządzące ewolucją człowieka. Pisał: „Jeżeli będziemy badać wpływ Grecji na powstanie, a następnie degenerację organizacji państwowej narodu rzymskiego, który połączył Grecję, i dalej będziemy śledzić, aż do naszych czasów, wpływ Rzymu na barbarzyńców, którzy z kolei zniszczyli Rzym – dołączając do tego jako epizody historii politycznej innych narodów, w miarę jak ja poznajemy poprzez kontakty, które miały z nimi narody oświecone – wówczas odkryjemy w naszej części świata (która prawdopodobnie kiedyś nada prawa wszystkim innym częściom) prawidłowo postępujące naprzód doskonalenie się ustrojów państwowych”(1).

Kant zdawał sobie sprawę, że napisanie takiego dzieła „przekracza jego możliwości”. Jednak był przekonany, że zebranie całości dziejów „wszystkich ludów i czasów pozwoli ludziom na poznanie przyszłości rozwoju społeczno-politycznego. Teza ta przywodzi na myśl twierdzenie Isaaka Newtona, „ze do podniesienia ziemi wystarczy tylko punkt podparcia”(2). Współcześni analitycy zastanawiają się, czy dla dokładnego określenia przyszłości nie wystarczy tylko odpowiednio złożone „narzędzie informatyczne”, które będzie w stanie przeanalizować skomplikowane dane i w twórczy sposób wyodrębnić powtarzające się sekwencje i relacje między poszczególnymi czynnikami.

„Każda metoda prognostyczna oparta jest na obserwacji teraźniejszości i ekstrapolacji na przyszłe okresy niektórych trendów. Cała sztuka prognozowania polega na umiejętności selekcji z mnóstwa zjawisk takich, które będą decydowały o

przyszłości”(3). Prognozy dotyczące przewidywanych dróg rozwoju społeczeństwa informacyjnego powinny spełniać wiele wymagań formalnych, aby mogły być rozpatrywane w kontekście użyteczności publicznej. W prognozach tych ważne jest uwzględnienie efektów i następstw powstania nowego systemu społecznego. Konstruowanie scenariuszy przyszłego rozwoju społeczeństwa – zdaniem Lecha W. Zachara – powinno uwzględniać dwa równoległe procesy: techniczny i społeczny. Systemowa współzależność tych procesów może przybrać różnorodne formy – od prostego sprzężenia zwrotnego do rozmaitych interferencji. Wskutek reakcji między nimi dojść może do zjawisk nieoczekiwanych i zaskakujących.

Proces rozwoju szeroko rozumianej „techniki” jest uwarunkowany przede wszystkim przez postęp naukowy, natomiast proces rozwoju społecznego przez sferę polityki. Na przestrzeni dwóch ostatnich stuleci doszło do wzajemnego przenikania się wyżej wymienionych procesów. Atrakcyjna prognoza powinna więc zawierać analizę wpływu przyszłych związków pomiędzy procesami technicznymi a polityczna – społecznymi.

W futurologii problematyka społeczeństwa informacyjnego pojawiła się w połowie XIX wieku. Podsumowując dotychczasową twórczość w tej dziedzinie można stwierdzić, że z biegiem lat zasadniczo nie zmieniła się perspektywa badawcza zagadnienia, raczej umocniły się antycypowane trendy rozwojowe, szczególnie dotyczące znaczenia techniki, w tym informacyjnej oraz telekomunikacji. Podtrzymywana nadal jest teoria o epokowej zmianie jakościowej zachodzącej na naszych oczach, zmianie równej przejściu ludzkości do ery rolniczej czy industrialnej. Znacznie zmniejszyły się obawy dotyczące zagrożeń płynących ze strony postępu technicznego. Zauważyć się również daje przewidywana droga rozwoju poprzez rewolucję informatyczną w kierunku upowszechnienia informacji do demokratyzacji życia społecznego, co wyraźnie widać na przykładzie państw byłego Układu Warszawskiego. Również w krajach, gdzie przez wiele lat sukces gospodarczy i szybki rozwój technik informatycznych

współistniał z niedemokratycznym reżimem (np. kraje południowo-wschodniej Azji), daje się zauważyć mniej lub bardziej zauważalne zmiany ku demokratyzacji społeczeństw.

Można wymienić wielu znaczących futurystów, którzy swoje przewidywania oparli na formalnych wymogach prognozowania bądź posługują się wyłącznie własną intuicją i zdolnością dostrzegania niewidocznych dla innych strumieni historii. Przy tym trudno przyznawać któremuś z nich słuszność w tak niepewnej materii, jaka jest przyszłość. Ma rację Lech Szacher, gdy pisze, że często największa ilość pierwiastka prognostycznego mają powieści science-wicia, które pośrednio pełnią bardzo ważne funkcje społeczne. Aktywizują bowiem i przygotowują ludzkość do nowych czasów. Wychowują nowe pokolenia i w atrakcyjny sposób przekazują trudną do ogarnięcia wiedzę.

Poniżej podejmuje próbę rekonstrukcji i systematyzacji ważniejszych scenariuszy futurologicznych zajmujących się wpływem rewolucji informacyjnej na zmiany w życiu politycznym i gospodarczym społeczeństw. Scenariusze te usystematyzowane są według kryterium postulowanego rozwoju demokracji. Są to scenariusze opowiadające się za:

- powstaniem demokracji uczestniczącej,
- zachowaniem istniejących ustrojów politycznych,
- wprowadzeniem ustroju konkurencyjnego do demokracji uczestniczącej.

Tego rodzaju systematyzacja pozwala na porównanie konkretnych rozwiązań proponowanych w danej grupie. Różnice pomiędzy zwolennikami wprowadzenia demokracji uczestniczącej lub innych rozwiązań umożliwiają wypunktowanie słabych stron poszczególnych teorii. To, co wspólne dla większości autorów – najprawdopodobniej stanowi istotę zmian zachodzących we współczesnym świecie.

---

(1) Kant I, Pomysły do ujęcia historii powszechnej w aspekcie światowym w: Fukuyama F., Koniec historii, Krakowa 1997, s. 95.

(2) Tatarkiewicz W., Historia filozofii t.2., Warszawa 1993, s. 83.

(3) Naisbitt J., Megatrendy: dziesięć nowych kierunków zmieniających nasze życie, Poznań 1999, s. 11.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.